

ALEKSANDER TOBIS

NIEKTÓRE OSOBOWE I PENITENCJARNE DETERMINANTY
POWROTU DO PRZESTĘPSTWA SKAZANYCH Z ART. 184 I 186 K.K.
NA KARĘ POZBAWIENIA WOLNOŚCI

Ochrona rodziny w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej nie jest tylko hasłem wywoławczym, ale realnym, niepodważalnym faktem o dużej doniosłości. Ochroną rodziny, jej funkcji wychowawczych, społecznych i dóbr pochodnych zajmują się, między innymi, przepisy prawa karnego. Wydzielony został w kodeksie karnym specjalny rozdział (XXV), zatytułowany „Przestępstwa przeciwko rodzinie, opiece i młodzieży”. Zaznaczyć należy, że poza tym rozdziałem kodeks karny uwzględnia jeszcze szereg innych przepisów chroniących pośrednio dobro rodziny, jej członków i instytucję opieki.

Statystyki: milicyjna, prokuratorska i sądowa zgodnie wskazują na najwyższą częstotliwość naruszeń art. 184 i 186 k.k. w grupie przestępstw skierowanych przeciwko rodzinie, opiece i młodzieży, ujętych w rozdziale XXV k.k. Przestępstwa znęcania się nad osobami bliskim (184 k.k.) i przestępstwa uchylania się od alimentacji (186 k.k.) stanowią 90% przestępstw tego rozdziału. Godne bliższego zainteresowania są więc przede wszystkim te dwa przestępstwa.

Podejmując tę myśl dokonana została próba zorientowania się, jak kształtuje się sytuacja osób skazanych z art. 184 i 186 k.k. po odbyciu przez nie kary pozbawienia wolności, a konkretniej, jaka jest powrotność do przestępstwa sprawców tych przestępstw oraz co można w związku z tym powiedzieć o niektórych ich cechach osobowych i związanych z przebiegiem odbywania kary.

I

Do badań wybrano dwie grupy skazanych, jedną z zakładu karnego w Stargardzie Szczecińskim, drugą z Wojewódzkiego Aresztu Śledczego w Poznaniu. Obie grupy to skazani z art. 184 i 186 k.k., zwolnieni z zakładów w 1974 r. po odbyciu kary. Droga zapytań o karalność w Centralnym Rejestrze Skazanych Ministerstwa Sprawiedliwości oraz po zasięgnięciu in-

formacji w rejestrze Centralnego Zarządu Zakładów Karnych ustalono po dwóch latach od zwolnienia poziom powrotności do przestępstwa tego samego rodzaju w obu badanych grupach skazanych. Liczebność grupy stargardzkiej wynosiła 61 osób (26 skazanych z art. 184 i 35 z art. 186 k.k.), a grupy poznańskiej 53 osoby (odpowiednio: 22 i 31). Byli to wszyscy zwolnieni w 1974 r. przestępcy tej kategorii.

Dane charakteryzujące obie populacje czerpano z dokumentacji zakładów karnych, w szczególności z akt osobowych skazanych. Dobór dwu grup badawczych potrzebny był do weryfikacji hipotez wysuwanych najpierw na podstawie wyniku osiągniętego w jednej grupie, a następnie sprawdzanego w drugiej grupie.

Poniżej zaprezentujemy niektóre wyniki badań, posługując się odpowiednimi tablicami statystycznymi i ich omówieniem. Grupa A to skazani zwolnieni z zakładu karnego w Stargardzie Szczecińskim, grupa B to skazani z Wojewódzkiego Aresztu Śledczego w Poznaniu (więźniowie karni).

II

Tabele 1 i 2 ilustrują zagadnienie powrotności do przestępstwa skorelowane z wiekiem skazanych w chwili zwolnienia z zakładu karnego.

Uwidocznione w tab. 1 wyniki powrotności do przestępstwa wskazują na brak możliwości uznania poszczególnych kategorii wieku skazanych za trwale wiążące się z przyszłym zachowaniem sprawcy. Jeśli bowiem w grupie A powrotność była znacznie wyższa od średniej w odniesieniu do kategorii 41- 50 lat, to w grupie B wskaźnik powrotności ukształtował się poniżej średniej. Pozostałe dwie kategorie wieku, nie licząc kategorii powyżej 50 lat, również wykazały zupełnie różną powrotność, w związku z czym czynnik wieku w chwili zwolnienia z zakładu karnego w odniesieniu do skazanych z art. 184 k.k. uznać należy za nie zweryfikowany.

Tabela 1

Skazani z art. 184 k.k.

Wiek w chwili zwolnienia z zakładu karnego	A				B			
	ogółem	%	powrót do przestępstwa		ogółem	%	powrót do przestępstwa	
			lb.	%			lb.	%
20 - 30	8	30,8	2	25,0	7	31,8	4	57,1
31 - 40	9	34,7	2	22,2	9	40,9	2	22,2
41 - 50	7	26,9	4	57,1	5	22,7	1	20,0
Powyżej 50	2	7,6	0	0	1	4,6	0	0
Ogółem:	26	100,0	8	30,76	22	100,0	7	31,81

Tabela 2

Skazani z art. 186 k.k.

Wiek w chwili zwolnienia z zakładu karnego	A				B			
	ogółem	%	powrót do przestępstwa		ogółem	%	powrót do przestępstwa	
			lb.	%			lb.	%
20 - 30	9	25,7	5	55,5	14	45,2	1	7,1
31 - 40	9	25,7	5	55,5	13	41,9	3	23,1
41 - 50	15	42,9	3	20,0	4	12,9	1	25,0
Powyżej 50	2	5,7	1	50,0	0	0	0	0
Ogółem	35	100,0	14	40,0	31	100,0	5	16,12

Tabela 3

Skazani z art. 184 k.k.

Wykształcenie	A				B			
	ogółem	%	powrót do przestępstwa		ogółem	%	powrót do przestępstwa	
			lb.	%			lb.	%
Niepełne podstawowe	4	15,4	1	25,0	7	31,8	3	42,8
Podstawowe	16	61,5	6	37,5	8	36,4	1	12,5
Zasadnicze zawodowe	4	15,4	1	25,0	6	27,3	2	33,3
Średnie	2	7,7	0	0	1	4,5	1	100,0
Ogółem	26	100,0	8	30,76	22	100,0	7	31,81

Inaczej nieco sprawa się przedstawia, gdy chodzi o skazanych za przestępstwo uchylania się od alimentacji (art. 186 k.k.).

Na podstawie danych z tab. 2 dojść należy do wniosku, że ujemnie rokoją na przyszłość skazani zwalniani w wieku 31 - 40 lat. W obu grupach (A i B) wskaźnik przestępstwa ukształtował się powyżej średniej (55,5 i 23,1).

Wykształcenie skazanych skorelowane z powrotnością przedstawiają tab. 3 i 4.

W odniesieniu do kategorii sprawców znęcania się nad osobami bliskimi (tab. 3) stwierdzić należy, że nie ma podstaw do wiązania wykształcenia sprawców z tendencją do powrotności. Wyniki ukształtowały się różnie, w grupie stargardzkiej skazani o wykształceniu niepełnym podstawowym i zasadniczym zawodowym uzyskali wyniki poniżej średniej obliczonej dla całości, natomiast w grupie poznańskiej wyniki ukształtowały się odwrotnie.

Podobnie sprawa przedstawia się, gdy weźmiemy pod uwagę grupę

Skazani z art. 186 k.k.

Wykształcenie	A				B			
	ogółem	%	powrót do przestępstwa		ogółem	%	powrót do przestępstwa	
			lb.	%			lb.	%
Niepełne podstawowe	2	5,7	1	50,0	2	6,5	2	100,0
Podstawowe	28	80,0	11	39,2	18	58,1	1	5,5
Zasadnicze zawodowe	1	2,9	0	0	5	16,0	2	40,0
Średnie	4	11,4	2	50,0	6	19,4	0	0
Ogółem	35	100,0	14	40,0	31	100,0	5	16,12

skazanych za niealimentację. Uwidocznione w tab. 4 wskaźniki powrotności nie wykazują żadnej regularności i dlatego nie pozwalają na weryfikację wykształcenia jako czynnika istotnie wpływającego na późniejsze postępowanie sprawcy.

Stan cywilny skazanych i jego związek z powrotnością do przestępstwa badanych grup skazanych ilustrują tab. 5 i 6.

Skazani za znęcanie się, to w większości żonaci. Wskaźnik powrotności do przestępstwa w obu badanych grupach ukształtował się na poziomie średnim dla całości. Brak podstaw w związku z tym do innych wniosków.

U skazanych za uchylanie się od alimentacji różnicowanie stanu cywilnego było większe. Wnioski jednak wynikające ze wskaźników powrotności nie są łatwe do sformułowania. Wprawdzie w grupie uchylających się od alimentacji kawalerów nie powrócił do przestępstwa żaden ze skazanych zwolnionych z zakładu poznańskiego, to z grupy stargardzkiej powrotność w tej kategorii sprawców była na poziomie średniej (40,0%). Żonaci uchylający się od alimentacji w obu grupach nie wykazali zwiększonej niż przeciętna tendencji do powrotności. Z grupy rozwiedzionych lepiej wypadli zwolnieni z zakładu karnego w Stargardzie — 28,6% w stosunku do 40%, z tym znowu, że dobrego wyniku tej grupy nie potwierdzili skazani z grupy poznańskiej plasując się powyżej średniej. W sumie i te dane osobowe nie mogą być trwale wiązane z powrotnością do przestępstwa uchylania się od alimentacji, brak bowiem możliwości ich zweryfikowania. Z pewną jednak ostrożnością można stwierdzić, że lepsze wyniki dała kara pozbawienia wolności wobec nieżonatych skazanych z art. 186 k.k., niż w stosunku do żonatych.

Kolejna zbadana okoliczność, to liczba dzieci pozostających na utrzymaniu sprawcy.

Skazani za znęcanie się nad osobami bliskimi uzyskali korzystniejsze

Tabela 5

Skazani z art. 184 k.k.

Stan cywilny	A				B			
	ogółem	%	powrót do przestępstwa		ogółem	%	powrót do przestępstwa	
			lb.	%			lb.	%
Kawaler	6	23,1	2	33,3	0	0	0	0
Żonaty	20	76,9	6	30,0	18	81,9	6	33,3
Rozwiedziony	0	0	0	0	3	13,6	1	33,3
Wdowiec	0	0	0	0	1	4,5	0	0
Ogółem	26	100,0	8	30,76	22	100,0	7	31,81

Tabela 6

Skazani z art. 186 k.k.

Stan cywilny	A				B			
	ogółem	%	powrót do przestępstwa		ogółem	%	powrót do przestępstwa	
			lb.	%			lb.	%
Kawaler	10	28,6	4	40,0	3	9,6	0	0
Żonaty	18	51,4	8	44,4	14	45,2	2	14,3
Rozwiedziony	7	20,0	2	28,6	14	45,2	3	21,4
Wdowiec	0	0	0	0	0	0	0	0
Ogółem	35	100,0	14	40,0	31	100,0	5	16,12

wyniki powrotności w dwu ostatnich pozycjach tab. 7, tj. posiadających więcej niż 3 dzieci i ich nie posiadający. Pełnego potwierdzenia pomyślniejszego rokowania na przyszłość nie można jednak uzyskać wskutek braku podobnego wyniku powrotności w obu grupach badanych (A i B).

Wskaźniki wynikające z tab. 8 nie pozwalają na stanowcze wnioski co do powrotności do przestępstwa skazanych za uchylanie się od alimentacji. Wyniki są nieregularne.

Poprzednia karalność skazanych w związku z powrotnością do przestępstwa ujęta została w tab. 9 i 10.

Na podstawie wyników uwidoczniionych w tab. 9 potwierdziła się stara prawda, że im więcej skazań obciąża sprawcę, tym bardziej prawdopodobny jest jego powrót do przestępstwa. Wniosek taki wynika z danych dotyczących grupy A, w grupie B bowiem, po odrzuceniu niemiernodajnych liczb pojedynczych w dwu ostatnich wierszach, pozostały neutralne wyniki z pobliża średniej w dwu pierwszych wierszach tabeli.

Podobną prawidłowość obserwujemy u skazanych za niealimentację, według danych z tab. 10. Nie karani dotychczas, po odbyciu kary, w istot-

Tabela 7

Skazani z art. 184 k.k.

Liczba dzieci na utrzymaniu	A				B			
	ogółem	%	powrót do przestępstwa		ogółem	%	powrót do przestępstwa	
			lb.	%			lb.	%
1	4	15,4	0	0	5	22,7	3	60,0
2	10	38,5	4	40,0	6	27,3	1	16,6
3	3	11,5	2	66,6	2	9,1	0	0
Powyżej 3	4	15,4	1	25,0	6	27,3	2	33,3
Nie posiada	5	19,2	1	20,0	3	13,6	1	33,3
Ogółem	26	100,0	8	30,76	22	100,0	7	31,81

Tabela 8

Skazani z art. 186 k.k.

Liczba dzieci na utrzymaniu	A				B			
	ogółem	%	powrót do przestępstwa		ogółem	%	powrót do przestępstwa	
			lb.	%			lb.	%
1	18	51,4	7	38,9	18	58,1	3	16,6
2	10	28,6	5	50,0	11	35,5	1	9,1
3	4	11,4	2	50,0	1	3,2	0	0
Powyżej 3	3	8,6	0	0	1	3,2	1	100,0
Nie posiada	0	0	0	0	0	0	0	0
Ogółem	35	100,0	14	40,0	31	100,0	5	16,12

Tabela 9

Skazani z art. 184 k.k.

Poprzednio karani	A				B			
	ogółem	%	powrót do przestępstwa		ogółem	%	powrót do przestępstwa	
			lb.	%			lb.	%
Nie karani	15	57,7	1	6,6	11	50,0	4	36,4
1 raz	7	26,9	3	42,8	9	40,8	3	33,3
2 razy	4	15,4	4	100,0	1	4,6	0	0
Powyżej 3 razy	0	0	0	0	1	4,6	0	0
Ogółem	26	100,0	8	30,76	22	100,0	7	31,81

nie mniejszym stopniu powracają do przestępstwa niż karani, z tym że powtórne i trzecie ukaranie pozbawieniem wolności czyni prognozę naprawy stosunków w zakresie skłonienia sprawcy do alimentacji na rzecz osób uprawnionych jeszcze bardziej wątpliwą.

Z poddanych badaniu danych penitencjarnych, które, hipotetycznie rzecz ujmując, mogły mieć wpływ na powrót skazanych do prze-

Tabela 10

Skazani z art. 186 k.k.

Poprzednio karani	A				B			
	ogółem	%	powrót do przestępstwa		ogółem	%	powrót do przestępstwa	
			lb.	%			lb.	%
Nie karani	14	40,0	3	21,4	13	42,0	1	7,7
1 raz	14	40,0	4	28,5	10	32,2	3	30,0
2 razy	5	14,3	5	100,0	5	16,1	1	20,0
Powyżej 3 razy	2	5,7	2	100,0	3	9,7	0	0
Ogółem	35	100,0	14	40,0	31	100,0	5	16,12

Tabela 11

Skazani z art. 184 k.k.

Typ rygoru odbywania kary	A				B			
	ogółem	%	powrót do przestępstwa		ogółem	%	powrót do przestępstwa	
			lb.	%			lb.	%
P-1	2	7,7	1	50,0	1	5,0	1	100,0
P-2	17	65,4	3	17,6	12	60,0	3	25,0
P-3	7	26,9	4	57,1	7	35,0	3	42,9
Ogółem	26	100,0	8	30,76	20	100,0	7	35,0

Tabela 12

Skazani z art. 186 k.k.²

Typ rygoru odbywania kary	A				B			
	ogółem	%	powrót do przestępstwa		ogółem	%	powrót do przestępstwa	
			lb.	%			lb.	%
P-1	0	0	0	0	0	0	0	0
P-2	30	85,7	11	36,6	5	17,6	0	0
P-3	5	14,3	3	60,0	23	82,4	5	21,7
Ogółem	35	100,0	14	40,0	28	100,0	5	17,85

stępstwa po zwolnieniu ich z zakładu karnego, wymienić należy m. in. typ rygoru, w którym skazani odbyli karę. Bliższe wyniki osiągnięte w tym zakresie ilustrują tab. 11 i 12.

Obie tabele wskazują na to, że zarówno skazani z art. 184 jak i skazani z art. 186 k.k. odbywający karę w rygorze złagodzonej (P-3), mają dość widocznie gorsze wyniki powrotności do przestępstwa, niż odbywający

¹ Dwie osoby z grupy B pominięto, odbywały one karę w rygorach R-3 i R-2.

² Pominięto 3 osoby z rygorów R-2 i M-2.

kary w rygorze zasadniczym (P-2). Wniosek w tym zakresie może być w pełni uznany za zweryfikowany, ponieważ wyniki uzyskane w grupie B potwierdziły odpowiednie wyniki grupy A. Obie struktury wskaźników są podobne w obu grupach. Zjawisko to daje wiele do myślenia. Tłumaczyć je można jednak przede wszystkim albo złym funkcjonowaniem w praktyce rygorów złagodzonych w stosunku do sprawców przestępstw przeciwko rodzinie zarówno w zakładzie karnym w Stargardzie Szczecińskim, jak i w areszcie śledczym w Poznaniu, albo jako generalnie wadliwe uregulowanie prawne rygoru złagodzonego w przepisach penitencjarnych.

Tabele 13 i 14 przedstawiają kolejny problem, mianowicie karalność dyscyplinarną skazanych podczas odbywania kary pozbawienia wolności, w powiązaniu z powrotnością do przestępstwa.

Za w pełni zweryfikowane uznać należy wyniki, które pokazuje tab. 13 w stosunku do skazanych za znęcanie się nad osobami bliskimi. Karani dyscyplinarnie w porównaniu z nie karanymi uzyskali znacznie gorsze wskaźniki powrotności do przestępstwa. Wyniki grupy stargardzkiej potwierdzone zostały przez wyniki badań grupy poznańskiej. Można więc powiedzieć, że skazani z art. 184 k.k., karani dyscyplinarnie w zakładzie karnym, mogą powracać do znęcania się znacznie częściej niż nie karani.

Nie można natomiast tego odnieść do skazanych za uchylanie się od alimentacji. Wskazują na to dane z tab. 14. Wyniki są tu nieregularne, choć zaskakujący jest w pewnym sensie zupełny brak powrotu do prze-

Tabela 13

Skazani z art. 184 k.k.

Kary dyscyplinarne	A				B			
	ogółem	%	powrót do przestępstwa		ogółem	%	powrót do przestępstwa	
			lb.	%			lb.	%
Nie karani	16	61,5	3	18,7	14	63,6	4	28,5
Karani	10	38,5	5	50,0	8	36,4	3	37,5
Ogółem	26	100,0	8	30,76	22	100,0	7	31,81

Tabela 14

Skazani z art. 186 k.k.

Kary dyscyplinarne	A				B			
	ogółem	%	powrót do przestępstwa		ogółem	%	powrót do przestępstwa	
			lb.	%			lb.	%
Nie karani	27	77,1	11	40,7	17	54,8	5	29,4
Karani	8	22,9	3	37,5	14	45,2	0	0
Ogółem	35	100,0	14	40,0	31	100,0	5	16,12

stępstwa karanych dyscyplinarnie z grupy poznańskiej, o czym świadczy wskaźnik zerowy w dwu ostatnich kolumnach.

Zagadnienie nagród uzyskanych przez skazanych w trakcie kary, to ostatnia ze zbadanych okoliczności pod kątem determinacji przyszłych zachowań sprawców przestępstw przeciwko rodzinie.

Z uwidocznionych w tab. 15 wyników dojść można do wniosku, że nagrody uzyskiwane przez skazanych w okresie odbywania kary nie oznaczają pozytywnych prognoz co do powrotu do znęcania się nad osobami bliskimi. Wyniki z tab. 15 korespondują z wynikami zrelacjonowanymi w tab. 11, przedstawiającej problem rygorów odbywania kary, wiąże się to

Tabela 15

Skazani z art. 184 k.k.

Nagrody	A				B			
	ogółem	%	powrót do przestępstwa		ogółem	%	powrót do przestępstwa	
			lb.	%			lb.	%
Nie nagradzani	18	69,2	5	27,8	6	27,3	1	16,6
Nagradzani	8	30,8	3	37,5	16	72,7	6	37,5
Ogółem	26	100,0	8	30,76	22	100,0	7	31,81

Tabela 16

Skazani z art. 186 k.k.

Nagrody	A				B			
	ogółem	%	powrót do przestępstwa		ogółem	%	powrót do przestępstwa	
			lb.	%			lb.	%
Nie nagradzani	25	71,4	9	36,0	7	22,6	1	14,2
Nagradzani	10	28,6	5	50,0	24	77,4	4	16,6
Ogółem	35	100,0	14	40,0	31	100,0	5	16,12

bowiem z rygiorem złagodzonym, w którym nagród i ulg dla skazanych jest więcej, a powrotność do przestępstwa okazała się duża.

W tab. 16, obrazującej wyniki powrotności skazanych za uchylanie się od alimentacji, brak wyraźnych różnic w odchyleniach od średniej. Nie można zatem z układu liczb wyciągać wiążących wniosków.

III

W podsumowaniu wypada stwierdzić, że z wielu zbadanych okoliczności osobowych i penitencjarnych, które mogły pretendować do determinowania powrotu skazanych na karę pozbawienia wolności do znęcania się nad osobami bliskimi bądź do niealimentowania osób uprawnionych, tyl-

ko niektóre udało się zweryfikować jako mające taki wpływ. Szereg okoliczności nie wykazało związku z powrotnością do przestępstwa.

Do tych okoliczności zaliczyć należy: wiek skazanych w chwili zwolnienia z zakładu karnego — w odniesieniu do skazanych z art. 184 k.k.; poziom wykształcenia skazanych — dotyczy to obu badanych kategorii skazanych z art. 184 i 186 k.k.; stan cywilny skazanych — w obu kategoriach przestępstw; nieposiadanie i posiadanie dzieci oraz ich liczba — w obu kategoriach przestępstw; karalność dyscyplinarna i uzyskiwanie nagród w toku odbywania kary — w stosunku do skazanych za uchylenie się od alimentacji.

Do zweryfikowanych determinant powrotności do przestępstwa na podstawie uzyskanych wyników badań należy zaliczyć: wiek 31 - 40 lat w chwili zwolnienia z zakładu karnego w odniesieniu do skazanych z art. 186 k.k.; poprzednia karalność sądowa — dotyczy to obu kategorii skazanych, z tym że każde kolejne ukaranie sądowe sprawcy pogłębia ujemną prognozę w zakresie powrotności do przestępstwa; odbywanie kary w rygorze złagodzonym (P-3) — odnosi się to zarówno do skazanych z art. 184, jak i z art. 186 k.k.; karalność dyscyplinarna w trakcie odbywania kary skazanych z art. 184 k.k.

Końcowy wreszcie wniosek o bardziej ogólnym charakterze dotyczy porównania wskaźników powrotności obliczonych dla obu rodzajów przestępstw, za które skazani odbywali karę pozbawienia wolności. Skazani za znęcanie się (art. 184 k.k.) w obu badanych grupach — poznańskiej i stargardzkiej uzyskali zbliżone wskaźniki powrotności: odpowiednio 31,81% i 30,76%. Można zatem uznać za zweryfikowaną tezę, że w stosunku do skazanych z art. 184 k.k. kara pozbawienia wolności działa w około 70% skutecznie. Natomiast w odniesieniu do skazanych z art. 186 k.k. podobnej ani innej tezy wysunąć nie można, ponieważ w obu badanych grupach wskaźniki powrotności różniły się dość znacznie. Dla grupy stargardzkiej wskaźnik powrotności wynosił 40%, a dla grupy poznańskiej 16,12%.

QUELQUES DÉTERMINANTS PERSONNELS ET PÉNITENCIAIRES
DE LA RÉCIDIVE DES CONDAMNÉS DE L'ART. 184 ET 186 DU
CODE PÉNAL À LA PEINE PRIVATIVE DE LIBERTÉ

Résumé

L'article présente les effets des recherches, dont le but était l'établissement des circonstances ayant l'influence sur la récidive des condamnés pour le maltraitement des personnes proches et pour le fait de se soustraire à l'alimentation (l'art. 184 et 185 du c.p.). On a embrassé de l'examen les deux populations des condamnés, qui ont accompli la peine privative de liberté et en 1974 ont quitté rétablissement pénitenciaire à Stargard de Szczecin et à Poznań. Les effets des examens ont été conçus en forme tabellaire (16 tableaux statistiques) et aussi en forme de la discussion des données mises en évidence sur les tableaux.

Un rang des circonstances examinées n'a pas montré de la liaison avec la récidive des condamnés au maltraitement des personnes proches ou à la continuation du fait de se soustraire à l'alimentation au profit des personnes ayant droit. A ces circonstances il faut compter: l'âge des condamnés au moment de quitter l'établissement pénitenciaire — par rapport aux -condamnés de l'art. 184 du c.p.; le niveau de la formation des condamnés; l'état civil des condamnés; la possession ou non - possession des enfants et leur nombre; la punissabilité disciplinaire et l'obtention des prix au cours de l'exécution de la peine — concernant des condamnés de l'art. 186 du c.p.

Aux déterminants vérifiés de la récidive ont a compté: l'âge au moment de quitter l'établissement pénitenciaire — 31-40 ans — par rapport aux condamnés de l'art. 186 du c.p.; la punissabilité judiciaire anticipante des condamnés; l'exécution de la peine — ne concerne pas des condamnés de l'art. 184 du c.p.

La conclusion finale comprend la thèse que la peine privative de liberté est efficace en ca 70% par rapport aux condamnés de l'art. 184 du c.p. On ne peut pas présenter une thèse semblable à l'adresse des condamnés de l'art. 186 du c.p. à cause de la divergence trop grande des effets obtenus des examens.